

ORGANIZACJA WSPÓLDZIAŁANIA ŚLED CZYCH Z PRACOWNIKAMI ODDZIAŁÓW OPERACYJNYCH ORAZ INNYMI PODMIOTAMI PODCZAS DOCHODZENIA DOTYCZĄCEGO WYMUSZONEGO ZNIKNIĘCIA CZŁOWIEKA

Yevhen Voitovych

*Adiunkt Katedry Kryminologii i Medycyny Sądowej
Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych Ukrainy (Kijów, Ukraina)
e-mail: evgeniy.voytovich@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3207-6045>*

Streszczenie. Dochodzenie w sprawie wymuszonego zniknięcia człowieka przewiduje zaangażowanie do przeprowadzenia odpowiednich działań szerokiej gamy podmiotów, które są określone w zależności od konkretnej sytuacji, upoważnienia i kompetencji. Osiągnięcie pozytywnego wyniku w pracy nad wykrywaniem i zatrzymywaniem przestępstw, ich dochodzenie zależy od ustanowienia skutecznego mechanizmu współpracy jako elementu organizacji działalności śledczego. W artykule rozważane są różne zagadnienia dotyczące działalności właściwych podmiotów w celu rozwiązania zadań dochodzenia przedsądowego, współdziałania przy realizacji zdarzeń współpracy międzynarodowej w dochodzeniu wymuszonego zniknięcia człowieka.

Ustalono, że działalność organów dochodzenia przedsądowego Policji Narodowej Ukrainy oraz właściwych organów państw obcych związana jest z wdrażaniem charakterystyki proceduralnej i kryminalistycznej. Rozważone zostały kierunki organizacji współpracy wydziałów śledczych Policji Narodowej Ukrainy z organami ścigania innych państw, zapewniane przez Departament Współpracy Międzynarodowej i Integracji Europejskiej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy oraz Departament Międzynarodowego Stowarzyszenia Policji Narodowej Ukrainy. Wykorzystywane są tutaj możliwości Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej - Interpolu, a także Europejskiego Urzędu Policji (Europolu).

Słowa kluczowe: wymuszone zniknięcie; człowiek; współpraca, jednostki dochodzeniowe, Policja Narodowa Ukrainy, międzynarodowe organy ścigania, Interpol, Europol.

ORGANIZATION OF COOPERATION BETWEEN INVESTIGATORS AND WORKERS FROM OTHER LAW ENFORCEMENT UNITS IN INVESTIGATING ENFORCED DISAPPEARANCES OF HUMAN

Evgen Vojtovych

*adjunct National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Kyiv, Ukraine)
e-mail: evgeniy.voytovich@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3207-6045>*

Abstract. The investigation of enforced disappearance of human involves the involvement of a wide range of workers, which are determined depending on the specific situation, powers and competencies. Achieving a positive result in the work of detecting and stopping crimes and its investigation depend on the establishment of an effective mechanism of interaction as an element of the organization of the investigator.

The article considers various issues of activity of competent subjects for the purpose of the decision of problems of pre-trial investigation, interaction at realization of measures of the international cooperation in investigation of enforced disappearance of human. It is established that the activity of Investigator Department from National Police of Ukraine and activity of the competent authorities of foreign states depend on criminal and processual feature. In this article is showed ways how Investigator Department of National Police of Ukraine connecting with other departments of foreign countries, which can be possible because of the Department of International Cooperation and European Integration of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the Department of International Police Cooperation of the National Police of Ukraine. This uses the capabilities of the International Criminal Police Organization - Interpol, as well as the European Police Office (Europol).

Keywords: enforced disappearance; human; cooperation, investigative units, National Police of Ukraine, international law enforcement unities, Interpol, Europol.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ЗІ СПІВРОБІТНИКАМИ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ТА ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ У РОЗСЛІДУВАННІ НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ ЛЮДИНИ

Євген Войтович

*ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ України (Київ, Україна)*

e-mail: evgeniy.voytovich@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-3207-6045>

Анотація. Розслідування насильницького зникнення людини передбачає залучення до проведення відповідних заходів широкого кола суб'єктів, які визначаються в залежності від конкретної ситуації, повноважень і компетенції. Досягнення позитивного результату у роботі з виявлення та припинення злочинів, їх розслідування залежить від налагодження дієвого механізму взаємодії як елементу організації діяльності слідчого. У статті розглядаються різні питання діяльності компетентних суб'єктів з метою вирішення завдань досудового слідства, взаємодії при реалізації заходів міжнародного співробітництва у розслідуванні насильницького зникнення людини. Встановлено, що діяльність органів досудового розслідування Національної поліції України та компетентних органів іноземних держав пов'язана з реалізацією процесуальних і криміналістичні особливостей. Розглянуто напрями організації взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав, що забезпечується через Департамент міжнародного співробітництва та європейської інтеграції МВС України та Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України. При цьому використовуються можливості Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол, а також Європейської поліцейської установи (Європол).

Ключові слова: насильницьке зникнення; людина; взаємодія, слідчі підрозділи, Національна поліція України, міжнародні правоохоронні органи, Інтерпол, Європол.

It is possible to carry out a pre-trial investigation at a high professional level and to achieve its result in a short time only under the condition of joint, clear, coordinated activity (interaction) of the investigator with workers from other law enforcement unities. At the same time, in accordance with Art. 2 of the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (2006) Enforced disappearance means the arrest, kidnapping, abduction or imprisonment in any other form by representatives of the government or persons or groups of persons acting with permission, support or consent by the government, in case of further refusal to recognize the fact of imprisonment or concealment of data on the fate or whereabouts of the missing person, as a result of which this person was left without protection of the law (*Mizhnarodna Konventsia pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknen, 2006; Pro pryednannia Ukrainy do Mizhnarodnoi konventsii pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknen, 2015*).

Given that the peculiarity of pre-trial investigation in criminal proceedings on enforced disappearance is cooperation with the competent authorities of foreign countries, it is obvious that, at first, the study is subject to the extent to which the legal rules governing pre-trial investigation in Ukraine and its implementation standards for the observance of human rights and freedoms. Secondly, an important aspect is the study of common and distinctive features of criminal proceedings in Ukraine and other countries, because the implementation of international cooperation is associated with the interaction of their legal systems, extraterritorial effect of criminal procedure law, which determines the effectiveness of cooperation (*Chornous Yu. M., 2013, p. 150*).

In the context of combating organized international crime, the issues of interaction of police units with other units, law enforcement units of Ukraine and international law enforcement units, government agencies and organizations, non-governmental institutions and enterprises, as well as the organization of exchange of operational and investigative information (*Chornous Yu. M., 2012, p. 232*). According to the relevance of the problem of cooperation in combating crime, it is necessary to pay attention to the essence of such activities, as well as to reveal the current features of cooperation of investigative units of the National Police of Ukraine with law enforcement unities in other countries.

In the theory of criminal procedure law was considered interaction as a form of connection of elements of system by complementing each other, create conditions for successful functioning (*Tertyshnyk V. M., 2007, p. 500*). The interaction is also considered as a management function aimed at transforming the individual system into a joint, agreed on the place, time and purpose of activities, as well as the process of information exchange (*Stakhivskiy S. M., 2005, p. 16*).

The analysis of a wide range of views on the concept of interaction in general, as well as in law enforcement in particular, provides an opportunity to express their own views on the definition of this term. Thus, the interaction of investigative units of the National Police of Ukraine with law enforcement unities of other countries during the investigation of enforced disappearance should be understood as a system of certain complementary actions provided by current legislation and agreed on time, place and sequence, including exchange of information aimed at investigating units. In this area, search for and record factual data on crimes and those who committed them using the capabilities of international organizations, as well as border law enforcement and government agencies, non-governmental organizations.

In investigating the enforced disappearance of a person, the investigative units interact with other units of the National Police, primarily with operative department. Taking into account the requirements of the Instruction on the organization of pre-trial investigation of the National Police of Ukraine (*Instruktsiia z orhanizatsii diialnosti orhaniv dosudovoho rozsliduvannia Natsionalnoi politsii Ukrainy, 2017*), the organization of interaction of investigative units with other pre-trial investigation departments in combating crimes can be ensured by: comprehensive use of forces and means of all police units during pre-trial investigation; creation for a comprehensive, complete and impartial investigation of the circumstances of criminal proceedings of enforced disappearance of investigative task forces with the inclusion of employees of operational and other units of the National Police of Ukraine, and if necessary - interagency investigative teams; effective control over the timely and full execution by operational units of investigators' instructions on conducting investigative (investigative) and covert investigative (investigative) actions; quality preparation of materials on problematic issues of pre-trial investigation bodies in the investigation of enforced disappearance and their discussion at boards (meetings) of the Ministry of Internal Affairs, the National Police of Ukraine, joint boards and meetings with other law enforcement and state bodies and making specific and effective management decisions.

Organizational aspects of connecting the pre-trial investigation department with other units of the National Police of Ukraine in the prevention of criminal offenses, their detection and investigation are disclosed in the relevant Instruction (*Pro zatverdzhennia Instruktsii z orhanizatsii vzaiemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoi politsii Ukrainy v zapobihanni kryminalnym pravoporushenniam, yikh vyjavlenni ta rozsliduvanni, 2017*). The analysis of the provisions set out in it showed that there is no separate section that would provide for cooperation in detecting and investigating the enforced disappearance of a person.

Since independence, Ukraine has consistently developed a system of international cooperation in the fight against crime, including mutual legal assistance in criminal proceedings. These measures include both the institutional support of this activity and the development of the regulatory framework. In practice, our country has acceded to numerous multilateral conventions in this area, concluded within the UN, the Council of Europe and other international organizations, as well as signed a number of bilateral agreements with other countries in this area.

Detailed regulations in the Criminal Procedure Code of Ukraine on the procedure and procedures of legal assistance in criminal proceedings (separate section IX «International cooperation in criminal proceedings», consisting of 74 articles) indicate the important attention paid to international crime, and the desire to clearly define mutual assistance procedures by the Ukrainian law system (*Kryminalnyi kodeks Ukrainy, 2001*). This could be an adequate response to the current state of international crime.

In the investigation of enforced disappearances, there is a need for international law enforcement cooperation. It is necessary to positively assess the introduction of the CPC of Ukraine, in contrast to the CPC of Ukraine from 1960, the ability to stop the pre-trial investigation if necessary procedural actions within international cooperation (paragraph 3 of Part 1 of Article 280) (*Tatarov O. Yu., 2011, p. 391*). According to Art. 542 of the CPC of Ukraine, international cooperation in criminal proceedings is taken the necessary measures to provide international legal assistance through the service of

documents, execution of certain procedural actions, extradition of perpetrators, temporary transfer of persons, transfer of prosecution, transfer of convicts and execution sentences, etc. The most common procedural actions in the framework of international cooperation are as follows: fulfillment of requests for international legal assistance; extradition of persons who have committed a criminal offense (extradition); takeover of criminal proceedings, etc. If it is necessary to perform these procedural actions, the investigator, in agreement with the prosecutor, makes a reasoned decision to suspend the pre-trial investigation (*Mirkovets D. M., 2010, p. 110*).

According to Art. 1 of the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters of 1959, «The Contracting Parties undertook to provide each other, in accordance with the provisions of this Convention, with the widest possible mutual assistance in the prosecution of offenses punishable under court jurisdiction authorities of the requesting Part» (*Ievropeiska konventsiiia pro vzaiemnu pravovu dopomohu u kryminalnykh spravakh, 1959*).

In Art. 6 of the Minsk Convention on Legal Assistance and Legal Relations in Civil, Family and Criminal Matters (1993) (*Konventsiiia pro pravovu dopomohu i pravovi vidnosyny u tsyvilnykh, simeinykh i kryminalnykh spravakh, 1993*) enshrines the scope of legal assistance, namely the Contracting Parties provide legal assistance to each other by performing procedural and other actions provided by the legislation of the requested Contracting Part, in particular drawing up and forwarding documents, conducting searches, seizing, forwarding and issuing material evidence, conducting examination, interrogation of the parties, accused, witnesses, experts, starting of criminal prosecution, searching and extradition of persons who committed crimes, recognition and enforcement of judgments in civil cases, judgments in terms of civil claim, executive inscriptions, and by serving documents.

The main questions about making of legal assistance in investigation cases for solve another problems in investigation cases by the fact of enforced disappearances of human are set out in Section IV «Legal Assistance in Criminal Matters» of the Convention (Articles 56-80)

In addition, the Second Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters (2001) provides for various forms of cooperation, such as: temporary transfer of detainees, interrogation by videoconference and telephone conference, provision of information, service of documents, joint secret investigation and cross-border surveillance, creation of joint investigation teams, etc. (*Druhyi dodatkovyi protokol do Yevropeiskoi konventsii pro vzaiemnu dopomohu u kryminalnykh spravakh, 2001*).

The provision of international legal assistance is carried out on a request (power of attorney, request), drawn up in accordance with international and national law. In addition to the general requirements, the request must contain a list of questions that must be asked during the interrogation, or information to be obtained. When considering the possibility of sending this power of attorney, it is necessary to take into account the specifics of the national legislation of the addressee, on which largely depends the positive outcome of cooperation. Most states extend the requirements of national law not only to the content of the petitions, but also to the procedural form of their presentation.

All actions that can be carried out within the framework of international legal assistance can be conditionally divided into two groups: a) procedural actions provided

by the CPC of Ukraine; b) procedural actions provided by international agreements of Ukraine (*Maliarenko V. T., Alenyn Yu. P., 2005, p. 13*).

According to item 10 of the Instruction on the organization of interaction of pre-trial investigation department with other units and departments (*Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii vzaiemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoi politsii Ukrainy v zapobihanni kryminalnym pravoporushenniam, yikh vyavlenni ta rozsliduvanni, 2017*) in case of need of carrying out separate investigation (searching) actions in the territory of other countries the investigator in coordination with the prosecutor sends to the authorized (central) department of Ukraine legal assistance in criminal proceedings in accordance with Section IX «International Cooperation in Criminal Proceedings» of the CPC of Ukraine. When deciding to send this request to the authorized (central) department of the requested part, the investigator shall inform the Department of Interpol and Europol of the National Police of Ukraine about the request for international legal assistance.

In pursuance of the provisions of the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (2006) (*Mizhnarodna Konventsia pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknen, 2006; Pro pryednannia Ukrainy do Mizhnarodnoi konventsii pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknen, 2015*) established a Committee on Enforced Disappearances consisting of ten experts. Any Part of Countries may, at the time of ratification of this Convention, declare that it recognizes the competence of the Committee to receive and consider communications from persons under its jurisdiction or on behalf of such persons who claim to be victims of violations of this Convention, a Part of Country to the provisions of this Convention.

If the Committee receives information which, in its opinion, contains sufficiently substantiated evidence that enforced disappearances are widespread or systematically practiced in the territory under the jurisdiction of any Part of Country, it may, by prior request from the Part of Country concerned, relevant information on the situation in this area, bring the matter to the attention of the United Nations General Assembly as a matter of urgency through the Secretary-General of the United Nations.

The Ukrainian law system does not establish an exhaustive list of procedural actions and measures that can be carried out in order to provide legal assistance. They are provided for in Chapter 20 (investigation (searching) actions) and Chapter 21 (secret investigation (searching) actions) of the CPC of Ukraine. The list of procedural actions is not limited to references to procedural actions, the types and procedure of which are defined by the CPC of Ukraine. Procedural actions can be established in an international agreement (*Honcharenko V. H., Nor V. T., Shumylo M. Ye., 2012, p. 1107*).

According to Art. 10 of the Law of Ukraine «On the Legal Status of Missing Persons» (2018) (*Pro pravovyi status osib, znyklykh bezvisty, 2018*) in Ukraine established and operates a Commission on Missing Persons in Special Circumstances, which was established to ensure the coordination of country departments authorized to register and / or wanted persons, missing persons, including the search for persons missing in the area of the antiterrorist operation in the Donetsk and Lugansk regions, the area of implementation of measures to ensure national security and defense, repel and deter armed and repressions of, and persons missing in connection with armed conflict, hostilities, unrest within the country or in connection with emergency situations of natural or man-made disasters or other events that could cause massive loss of life.

Involvement of efforts of national and international organizations to search for missing persons in special circumstances.

The main task of the Commission is to find out the fate and whereabouts of missing persons in the circumstances specified in part one of this article, in particular, who disappeared: 1) during participation (ensuring) in an anti-terrorist operation, national security measures and defense, repulse and deterrence of the armed aggression of the Russian Federation in Donetsk and Luhansk regions; 2) during permanent residence or temporary stay in the area of the anti-terrorist operation or measures to ensure national security and defense, repel and deter the armed aggression of the Russian Federation in Donetsk and Luhansk regions; 3) during permanent residence or temporary stay in the temporarily occupied territories in Donetsk and Luhansk regions; 4) during armed conflict or hostilities on the territory of Ukraine; 5) during mass riots within the state; 6) in connection with emergencies of natural or man-made nature or other events that may cause mass deaths (*Pro pravovyi status osib, znyklykh bezvisty, 2018*).

In order to collect, accumulate and centralize information about such persons, as well as to record the information necessary for their effective search, the Unified Register of Persons Missing in Special Circumstances has been created. The Commission, the National Police of Ukraine, the Security Service of Ukraine, the Ministry of Defense of Ukraine, the central executive body implementing the state policy in the field of civil protection, protection of the population and territories from emergencies shall enter general information on the search for missing persons in special circumstances. situations and their prevention, the National Guard of Ukraine and local executive bodies. The National Police of Ukraine shall enter information into the Register on the availability of information on the disappearance of a person in special circumstances or an application for the search for such a person and the direct search for persons missing in special circumstances.

The analysis of normative documents, opinions of scientists and law enforcement practice shows that in Ukraine there is no unanimous opinion about a clear algorithm of actions during international cooperation in criminal proceedings. It should be noted that the procedure of international search is directly regulated by departmental regulations, usually with limited access, where the procedure of international search is devoted to certain sections, as well as the Instruction on the use of law enforcement capabilities of Interpol in Ukraine in warning, detection and investigation of crime, approved by joint order of the Ministry of Interior Affairs of Ukraine, Security Service of Ukraine, State Migration Service of Ukraine, Prosecutor General's Office of Ukraine, State Border Guard Service of Ukraine on 9-th of January in 1997 number 3/1/2/5/2/2, which was ordered by the Ministry of Interior Affairs of Ukraine «On approval of the working parts Ukrainian Department of Interpol» on October 17, 2014 number 1092, as the central department that ensures the implementation of the international search is Interpol.

Searching of the persons who committed a criminal offense according to Art. 146-1 of the Criminal Code of Ukraine is a request to search for persons who have committed a criminal offense in Ukraine. The investigator and / or the prosecutor applies to the Department of International Police Cooperation of the National Police of Ukraine (in Ukraine, the National Police acts as the National Central Department of Interpol). There is a request for publication on the person of the so-called «blue card», the purpose of which is to establish the real location of the person. Such a request must contain complete and objective information about the events and facts concerning the wanted persons.

Interpol declares an international search and not only signals the beginning of it in the form of sending a circular to the police of all member states, but also determines the boundaries of search operations, decides whether to involve the police of all member states of this international organization, or it can be limited to the countries of one or two neighboring regions. Interpol coordinates the search, and after its completion notifies the police of the countries that took part in it, about its results (*Rodyonov K. S., Hasymov N. H., 2000, p. 49*).

The articles of the CPC of Ukraine do not contain provisions on the list of documents that the initiator of the search must send to the Ukrainian Department of Interpol in order to declare an international search, not to mention their design and content, so let's analyze how this issue is regulated by other regulations of Ukraine.

To sum up, the activity of pre-trial investigation departments of Ukraine and competent unities of foreign states is connected with the implementation of various forms of cooperation, which are characterized by both procedural and forensic features. According to the study of empirical sources, such interaction is often carried out in order to: exchange information; planning and conducting coordinated activities to investigate the enforced disappearance of a person; search for persons and objects; exchange of legislative sources, statistical information, methodical recommendations, work experience; conducting joint research, etc. International organizations at the global and regional levels contribute to the important tasks of investigating such crimes. Studies show that the interaction of pre-trial investigation bodies with the Commission on Missing Persons in Special Circumstances and the Interpol Bureau of Interpol is effective. Measures of cooperation with the specialized departments of the European Union - Europol, the Bureau for Coordination of the Fight against Organized Crime, and the Committee on Enforced Disappearances - need to be improved.

References:

1. Mizhnarodna Konventsiiia pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknem vid 20 hrud. 2006 r. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
2. Pro pryednannia Ukrainy do Mizhnarodnoi konventsii pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknem: Zakon vid 17 cherv. 2015 r. № 525-VIII. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-19#n2>.
3. Chornous Yu. M. (2013) Kryminalistychnе zabezpechennia dosudovoho slidstva u spravakh pro zlochyyny mizhnarodnoho kharakteru: dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyiv, 2013. 556 s.
4. Chornous Yu. M. (2012) Osoblyvosti vzaiemodii pry rozsliduvanni zlochyyniv mizhnarodnoho kharakteru. Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnurishnykh sprav im. O. E. Didorenka. 2012. № 1 (58). S. 231–239.
5. Tertyshnyk V. M. (2007) Kryminalno-protseualne pravo Ukrainy: pidruchnyk. 5-te vyd., dop. i pererob. Kyiv: A.S.K., 2007. 848 s.
6. Stakhivskiy S. M. Teoriia i praktyka kryminalno-protseualnoho dokazuvannia : monohrafiia. Kyiv, 2005 r. 271 s.
7. Instruksiiia z orhanizatsii diialnosti orhaniv dosudovoho rozsliduvannia Natsionalnoi politsii Ukrainy: nakaz MVS Ukrainy 06 lypnia 2017 r. № 570. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17>.
8. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii vzaiemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoi politsii Ukrainy v zapobihanni kryminalnym pravoporushenniam, yikh vyivlenni ta rozsliduvanni: nakaz MVS Ukrainy vid 31 lyp. 2017

- r. № 575. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17/sp:wide>.
9. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 05 kvit. 2001 r. № 2341-III. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
 10. Tatarov O. Yu. (2011) Ekstradytsiia: deiaki problemy teorii i praktyky. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna. 2011. № 4. S. 387–400.
 11. Mirkovets D. M. (2010) Deiaki pytannia zupynennia dosudovoho slidstva. Problemy diialnosti slidchykh orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy : tezy dop. kr. stolu (Kyiv, 22 kvit. 2010 r.). Kyiv: Kyiv. nats. un-t vnutr. sprav, 2010. S. 109–113.
 12. Ievropeiska konventsiiia pro vzaiemnu pravovu dopomohu u kryminalnykh spravakh 1959 roku z Dodatkovy my protokolamy 1978 ta 2001 roku do nei : ratyfikovana Zakonom Ukrainy vid 16 sich. 1998 r. Zbirnyk mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy pro pravovu dopomohu u kryminalnykh spravakh. Bahatostoronni dohovory. Kyiv, 2006. S. 112–232.
 13. Konventsiiia pro pravovu dopomohu i pravovi vidnosyny u tsyvilnykh, simeinykh i kryminalnykh spravakh vid 22 sichnia 1993 roku. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_009.
 14. Druhiy dodatkoviy protokol do Yevropeiskoi konvensii pro vzaiemnu dopomohu u kryminalnykh spravakh vid 8 lystopada 2001 roku. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_518.
 15. Uholovno-protsessualnyi kodeks Ukrainy : nauch.-prakt. komment. / pod obshch. red.: V. T. Maliarenko, Yu. P. Alenyna. Yzd. 2-e, yspr. y dop. Kharkov : Odyssei, 2005. 968 s.
 16. Kryminalnyi protsessualnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar / za zah. red. V. H. Honcharenka, V. T. Nora, M. Ye. Shumyla. Kyiv : Yustinian, 2012. 1224 s.
 17. Pro pravovyi status osib, znyklykh bezvisty: Zakon vid 12 lyp. 2018 r. № 2505-VIII. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19>.
 18. Rodyonov K. S., Nasyimov N. H. (2000) Mezhdunarodnyi rozysk v systeme Ynterpol. Moskva: Akad. upravl. MVD Rossyy, 2000. 75 s.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ЗІ СПІВРОБІТНИКАМИ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ТА ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ У РОЗСЛІДУВАННІ НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ ЛЮДИНИ

Вступ. Здійснити досудове розслідування на високому професійному рівні, досягти в стислі строки його результату можливо лише за умови спільної, чіткої, узгодженої діяльності (взаємодії) слідчого з працівниками оперативних підрозділів. У той же час, відповідно до ст. 2 Міжнародної Конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (2006 р.) насильницьким зникненням вважається арешт, затримання, викрадення чи позбавлення волі в будь-якій іншій формі представниками держави чи особами або групами осіб, які діють з дозволу, за підтримки чи за згодою держави, при подальшій відмові визнати факт позбавлення волі або приховування даних про долю чи місцезнаходження зниклої особи, унаслідок чого цю особу залишено без захисту закону (*Конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень, 2006; Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень, 2015*).

Враховуючи, що особливістю досудового слідства у кримінальних провадженнях про насильницьке зникнення людини є співробітництво із компетентними органами іноземних держав, очевидним є те, що, по-перше, дослідженню підлягає питання, наскільки правові норми, які регламентують досудове слідство України та особливості його реалізації відповідають

міжнародним стандартам щодо дотримання прав та свобод людини. По-друге, важливим аспектом є дослідження спільних та відмінних ознак кримінального провадження України та інших держав, адже реалізація заходів міжнародного співробітництва пов'язана із взаємодією їх правових систем, екстратериторіальною дією кримінального процесуального закону, що визначає ефективність співробітництва, впливає на доказове значення отриманих результатів (Чорноус Ю. М., 2013, с. 150).

Виклад основного матеріалу. В умовах протидії організованих міжрегіональній злочинності особливої актуальності набувають питання взаємодії підрозділів поліції з іншими підрозділами, правоохоронними органами України і міжнародними правоохоронними органами, державними установами та організаціями, недержавними установами і підприємствами, а також організації обміну оперативно-розшуковою інформацією (Чорноус Ю. М., 2012, с. 232). Враховуючи актуальність проблеми взаємодії в протидії злочинності, необхідно приділити увагу висвітленню сутності такої діяльності, а також розкрити сучасні особливості взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування насильницького зникнення людини.

Теорія кримінального процесу розглядає взаємодію як форму зв'язку елементів системи, за допомогою якої вони, взаємодоповнюючи один одного, створюють умови для успішного функціонування в цілому (Тертишник В. М., 2007, с. 500). Взаємодію також розглядають як управлінську функцію, що спрямована на перетворення системи індивідуальної на спільну, узгоджену за місцем, часом і метою діяльності, а також як процес обміну інформацією (Стахівський С. М., 2005, с. 16).

Проведений аналіз широкого спектру поглядів щодо поняття взаємодії загалом, а також у правоохоронній діяльності зокрема, надає можливість висловити власне бачення щодо визначення цього терміну. Так, під взаємодією слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування насильницького зникнення людини варто розуміти передбачену чинним законодавством та угоджену за часом, місцем і послідовністю проведення систему певних взаємодоповнюючих дій, включаючи обмін інформацією, направлених на реалізацію повноважень слідчих підрозділів у цій сфері, пошук і фіксації фактичних даних про злочини та осіб, які їх вчинили з використанням можливостей міжнародних організацій, а також закордонних правоохоронних органів та органів влади, неурядових організацій.

При розслідуванні насильницького зникнення людини слідчі підрозділи взаємодіють з іншими підрозділами Національної поліції, насамперед, оперативними. Враховуючи вимоги Інструкції з організації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України (Інструкція з організації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України, 2017), організація взаємодії слідчих підрозділів з іншими органами досудового розслідування у протидії злочинам може забезпечуватись шляхом: комплексного використання сил і засобів усіх підрозділів органів поліції під час досудового розслідування насильницького зникнення людини; створення для всебічного, повного та неупередженого дослідження обставин кримінального провадження насильницького зникнення людини слідчо-оперативних груп із включенням до їх

складу працівників оперативних та інших підрозділів органів Національної поліції України, а у разі необхідності – міжвідомчих слідчо-оперативних груп; ефективного контролю за своєчасним та повним виконанням оперативними підрозділами доручень слідчих про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; якісної підготовки матеріалів з проблемних питань діяльності органів досудового розслідування при розслідуванні насильницького зникнення людини та їх обговорення на колегіях (нарадах) МВС, Національної поліції України, спільних колегіях і нарадах з іншими правоохоронними та державними органами та прийняття конкретних і ефективних управлінських рішень.

Організаційні аспекти взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні розкриваються у відповідній Інструкції (*Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, 2017*). Аналіз викладених у ній положень показав, що там відсутній окремий розділ, який би передбачав взаємодію при виявленні та розслідуванні насильницького зникнення людини.

З часу набуття незалежності Україна послідовно розбудовує систему міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю, у тому числі з питань взаємної правової допомоги у кримінальних провадженнях. Зазначені заходи включають як інституційне забезпечення цієї діяльності, так і розвиток нормативно-правової бази. Зокрема, наша держава приєдналася до численних багатосторонніх конвенцій у цій сфері, укладених в рамках ООН, Ради Європи, інших міжнародних організацій, а також підписала низку двосторонніх договорів з іншими державами у цій сфері.

Детальна регламентація у Кримінальному процесуальному кодексі України порядку та процедур правової допомоги під час кримінального провадження (окремий розділ IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження», який складається з 74 статей) свідчить про важливу увагу, яку приділяє український законодавець питанням міжнародної боротьби зі злочинністю, та прагнення чітко визначити процедури взаємної допомоги (*Кримінальний кодекс України, 2001*). Це слід розцінювати як адекватну реакцію на сучасний стан міжнародної злочинності.

Під час розслідування насильницького зникнення людини виникає необхідність у міжнародному співробітництві правоохоронних органів. Слід позитивно оцінити введення до КПК України, на відміну від КПК 1960 р., можливості зупинити досудове розслідування при необхідності виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва (п. 3 ч. 1 ст. 280) (*Татаров О. Ю., 2011, с. 391*). Відповідно ж до ст. 542 КПК, міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків тощо. Найбільш поширеними процесуальними діями в межах міжнародного

співробітництва є такі: виконання запитів про міжнародну правову допомогу; видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція); перейняття кримінального провадження тощо. За необхідності виконання вказаних процесуальних дій слідчий за погодженням з прокурором виносить обґрунтовану постанову про зупинення досудового розслідування (*Мірковець Д. М., 2010, с. 110*).

Відповідно до ст. 1 Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року, «Договірні Сторони зобов'язалися надавати одна одній, відповідно до положень цієї Конвенції, якнайширшу взаємну допомогу у кримінальному переслідуванні правопорушень, покарання яких, на момент прохання про надання допомоги, підпадає під юрисдикцію судових властей запитуючої Сторони» (*Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах, 1959*).

У ст. 6 Мінської Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах (1993 р.) (*Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, 1993*) закріплено обсяг правової допомоги, а саме Договірні Сторони надають одна одній правову допомогу шляхом виконання процесуальних та інших дій, передбачених законодавством запитуваної Договірної Сторони, зокрема складання і пересилання документів, проведення обшуків, вилучення, пересилання і видачі речових доказів, проведення експертизи, допиту сторін, обвинувачених, свідків, експертів, порушення карного переслідування, розшуку і видачі осіб, що вчинили злочини, визнання і виконання судових рішень по цивільних справах, вироків у частині цивільного позову, виконавчих написів, а також шляхом вручення документів.

Основні положення щодо надання правової допомоги у кримінальних провадженнях з метою вирішення різних питань, які виникають у розслідуванні насильницького зникнення людини закріплено у розділі IV «Правова допомога у кримінальних справах» Конвенції (статті 56–80).

Окрім того, Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах (2001 р.) передбачає різні форми взаємодії, як-от: тимчасова передача затриманих осіб, проведення допиту за допомогою відеоконференції та телефонної конференції, надання інформації, вручення документів, здійснення спільного таємного розслідування та транскордонного спостереження, створення спільних слідчих груп тощо (*Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах, 2001*).

Надання міжнародної правової допомоги здійснюється на підставі відповідного запиту (доручення, прохання), що складається у відповідності із міжнародним та національним законодавством. Крім загальних вимог, запит повинен містити перелік запитань, які повинні бути поставлені в обов'язковому порядку під час проведення допиту, або відомості, які слід отримати. Розглядаючи можливість направлення цього доручення, необхідно враховувати особливості національного законодавства держави-адресата, від чого значною мірою залежить позитивний результат співпраці. Більшість держав поширюють вимоги національного законодавства не лише на зміст заявлених клопотань, а й на процесуальну форму їх викладення.

Усі дії, які можуть бути проведені у межах міжнародної правової допомоги, можуть бути умовно розділені на дві групи: а) процесуальні дії, передбачені КПК України; б) процесуальні дії, передбачені міжнародними договорами України (Маляренко В. Т., Аленин Ю. П., 2005, с. 13).

Відповідно до п. 10 Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами (*Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, 2017*) у разі необхідності проведення окремих слідчих (розшукових) дій на території іншої держави слідчий за погодженням з прокурором надсилає до уповноваженого (центрального) органу України запит про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні відповідно до розділу IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» КПК України. При прийнятті рішення про направлення цього запиту уповноваженому (центральному) органу запитуваної сторони слідчий інформує про направлення запиту про міжнародну правову допомогу Департамент Інтерполу та Європолу Національної поліції України.

На виконання положень Міжнародної Конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (2006 р.) (*Конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень, 2006; Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень, 2015*) заснований Комітет з насильницьких зникнень у складі десяти експертів. Будь-яка держава-учасниця в момент ратифікації цієї Конвенції чи в подальшому може заявити, що вона визнає компетенцію Комітету отримувати й розглядати повідомлення від осіб, які знаходяться під її юрисдикцією, або від імені таких осіб, які стверджують, що вони є жертвами порушення цією державою-учасницею положень цієї Конвенції.

Якщо Комітет отримує відомості, які, на його думку, містять достатньо обґрунтовані свідчення того, що на території, яка знаходиться під юрисдикцією будь-якої держави-учасниці, широко чи систематично практикуються насильницькі зникнення, він може, попередньо запитавши у відповідній держави-учасниці всю відповідну інформацію про становище в цій галузі, у терміновому порядку довести це питання до відома Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй за посередництвом Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй.

Законодавство України не встановлює вичерпного переліку процесуальних дій та заходів, які можуть бути проведені у порядку надання правової допомоги. Вони передбачені у главі 20 (слідчі (розшукові) дії) та главі 21 (негласні слідчі (розшукові) дії) КПК України. Перелік процесуальних дій не вичерпується посиленням на процесуальні дії, різновиди та порядок яких визначені КПК. Процесуальні дії можуть бути встановлені й у міжнародному договорі (Гончаренко В. Г., Нор В. Т., Шумило М. Є., 2012, с. 1107).

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» (2018 р.) (*Про правовий статус осіб, зниклих безвісти, 2018*) в Україні створена та діє Комісія з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, яка утворена з метою забезпечення координації діяльності державних органів, уповноважених на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти, у тому числі розшук осіб, зниклих безвісти в районі проведення антитерористичної операції на

території Донецької та Луганської областей, районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, та осіб, зниклих безвісти у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями, заворушеннями всередині держави або у зв'язку з надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру або іншими подіями, що можуть спричинити масову загибель людей. Залучення зусиль національних та міжнародних організацій для розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Основним завданням Комісії є з'ясування долі та місця перебування осіб, зниклих безвісти за обставин, визначених у частині першій цієї статті, зокрема, які зникли: 1) під час участі (забезпечення проведення) в антитерористичній операції, у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях; 2) під час постійного проживання або тимчасового перебування в районі проведення антитерористичної операції або заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях; 3) під час постійного проживання або тимчасового перебування на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях; 4) під час збройного конфлікту чи воєнних дій на території України; 5) під час масових заворушень всередині держави; 6) у зв'язку з надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру або іншими подіями, що можуть спричинити масову загибель людей (*Про правовий статус осіб, зниклих безвісти, 2018*).

З метою збирання, накопичення та централізації відомостей про таких осіб, а також обліку інформації, необхідної для їх ефективного розшуку створений Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Внесення до Реєстру загальних відомостей про розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, здійснюється Комісією, Національною поліцією України, Службою безпеки України, Міністерством оборони України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, Національною гвардією України та місцевими органами виконавчої влади. Внесення відомостей до Реєстру щодо наявності інформації про зникнення особи за особливих обставин або заяви про розшук такої особи та безпосереднього розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, здійснюється Національною поліцією України.

Аналіз нормативних документів, думок науковців та правозастосовної практики свідчить про те, що в Україні немає одностайної думки з приводу чіткого алгоритму дій під час міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Хотілося б зазначити, що процедура здійснення міжнародного розшуку безпосередньо регламентується відомчими нормативно-правовими актами, як правило, з обмеженим режимом доступу, де процедурі здійснення міжнародного розшуку присвячено окремі розділи, а також Інструкцією про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, затвердженою спільним наказом МВС, СБУ, ДМС, Генпрокуратури, Держприкордону, ДПА від 9 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2, наказом МВС України «Про затвердження

Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу» від 17 жовтня 2014 року № 1092, оскільки центральним органом, який забезпечує здійснення міжнародного розшуку, є Інтерпол.

Розшук осіб, що вчинили кримінальне правопорушення за ст. 146-1 КК України є надсилання запиту про здійснення розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення на території України. Слідчий та/або прокурор звертаються до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України (в Україні Національна поліція виступає як Національне центральне бюро Інтерполу). Туди подається запит про публікацію щодо особи так званої «синьої картки», мета якої – встановлення реального місцезнаходження особи. У такому запиті має бути викладена повна та об'єктивна інформація про події та факти щодо розшукуваних осіб.

Інтерпол оголошує міжнародний розшук і не тільки дає сигнал про його початок у вигляді направлення до поліції всіх країн-учасниць відповідного повідомлення-циркуляра, а й визначає межі проведення розшукових заходів, тобто вирішує чи потрібно до нього залучати поліції усіх країн-учасниць цієї міжнародної організації, чи ж можна обмежитись тільки країнами одного-двох сусідніх регіонів. Інтерпол координує розшук, а після його завершення сповіщає поліцію країн, що брали в ньому участь, про його результати (*Родионов К. С., Гасымов Н. Г., 2000, с. 49*).

Норми КПК України не містять положень щодо переліку документів, які повинен направити ініціатор розшуку до Укрбюро з метою оголошення міжнародного розшуку, не говорячи вже про їх оформлення та зміст, тому проаналізуємо, як це питання регулюється нормами інших нормативно-правових актів України.

Висновки. Таким чином, діяльність органів досудового розслідування України та компетентних органів іноземних держав пов'язана з реалізацією різних форм взаємодії, яким притаманні як процесуальні, так і криміналістичні особливості. Як свідчить вивчення емпіричних джерел, така взаємодія найчастіше здійснюється з метою: обміну інформацією; планування та проведення скоординованих заходів з метою розслідування насильницького зникнення людини; розшуку осіб та предметів; обміну законодавчими джерелами, статистичною інформацією, методичними рекомендаціями, досвідом роботи; проведення спільних наукових досліджень та ін. Вирішенню важливих завдань розслідування таких злочинів сприяють міжнародні організації глобального та регіонального рівнів. Проведені дослідження свідчать, що ефективною є взаємодія органів досудового розслідування з Комісією з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, Робочим апаратом Укрбюро Інтерполу. Потребують удосконалення заходи взаємодії з спеціалізованим органом Європейського Союзу – Європол, Бюро з координації боротьби з організованою злочинністю, Комітетом з насильницьких зникнень.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна Конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень від 20 груд. 2006 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
2. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень: Закон від 17 черв. 2015 р. № 525-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-19#n2>.

3. Чорноус Ю. М. (2013) Криміналістичне забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2013. 556 с.
4. Чорноус Ю. М. (2012) Особливості взаємодії при розслідуванні злочинів міжнародного характеру. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. О. Е. Дідоренка*. 2012. № 1 (58). С. 231–239.
5. Тертишник В. М. (2007) Кримінально-процесуальне право України: підручник. 5-те вид., доп. і перероб. Київ: А.С.К., 2007. 848 с.
6. Стахівський С. М. (2005) Теорія і практика кримінально-процесуального доказування : монографія. Київ, 2005 р. 271 с.
7. Інструкція з організації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ МВС України 06 липня 2017 р. № 570. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17>.
8. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 31 лип. 2017 р. № 575. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17/sp:wide>.
9. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
10. Татаров О. Ю. (2011) Екстрадиція: деякі проблеми теорії і практики. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2011. № 4. С. 387–400.
11. Мірковець Д. М. (2010) Деякі питання зупинення досудового слідства. *Проблеми діяльності слідчих органів внутрішніх справ України* : тези доп. кр. столу (Київ, 22 квіт. 2010 р.). Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. С. 109–113.
12. Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 року з Додатковими протоколами 1978 та 2001 року до неї : ратифікована Законом України від 16 січ. 1998 р. Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори. Київ, 2006. С. 112–232.
13. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_009.
14. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 8 листопада 2001 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_518.
15. Уголовно-процесуальний кодекс України : науч.-практ. комент. / под общ. ред.: В. Т. Маляренко, Ю. П. Аленина. Изд. 2-е, испр. и доп. Харьков : Одиссей, 2005. 968 с.
16. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. Київ : Юстініан, 2012. 1224 с.
17. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти: Закон від 12 лип. 2018 р. № 2505-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19>.
18. Родионов К. С., Гасымов Н. Г. (2000) Международный розыск в системе Интерпола. Москва: Акад. управл. МВД России, 2000. 75 с.